

Sú efektívne dlhoveké dojnice? Áno, ale len pri dostatočne vysokej dennej produkcii

Ing. J. Huba, PhD, Ing. Š. Ryba, Ing. J. Daňo, CSc., Ing. Z. Krupová, PhD.

CVŽV Nitra, PS SR, š.p., Bratislava

V poslednom období sa v odborných kruhoch čoraz viac hovorí o potrebe zvyšovať produkčnú dlhovekosť dojníc. O význame tejto vlastnosti svedčia aj hodnoty ekonomických váh, ktoré v CVŽV pravidelne aktualizujeme a publikovali sme ich aj na stránkach AGROMAGAZÍNu. Produkujú však všetky dlho žijúce dojnice skutočne ekonomicky efektívne? Cieľom tohto článku je aspoň čiastočne zodpovedať na túto zaujímavú otázku.

Podklady sme čerpali z dvoch hlavných zdrojov. Z výsledkov kontroly úžitkovosti (vykonáva sa pri 80 % populácie dojníc) sme získali údaje o všetkých dojniciach, vyradených v období kontrolného roku 2008/2009. Zamerali sme sa na ich celoživotnú produkciu mlieka (za všetky, i začaté laktácie) a vek pri vyradení. Súbor dojníc sme roztriedili podľa plemena (čistokrvné holštajnské (H 100), čistokrvné slovenské strakaté (S 100) a pinzgauské dojnice s podielom viac ako 50 % tohto plemena - kvôli nízkej početnosti populácie sme analyzovali aj krížanky tohto dobytku). Priemerné náklady na krmný deň jednotlivých vekových kategórií podľa plemien sme určili na základe podkladov z 21 chovov, s ktorými CVŽV Nitra spolupracuje v rámci dlhodobého výskumu. Úžitkovosť v týchto chovoch sa minimálne líši od priemeru celej populácie jednotlivých plemien. Náklady na krmný deň považujeme za hodnoverné. Samozrejme, v individuálnych chovoch sa môžu aj významne líšiť. Takýto chovatelia si na základe vlastných údajov, použitím nami prezentovaného algoritmu, môžu sami vypočítať parametre v ich chovoch a porovnať ich s nami prezentovanými priemermi populácií. A následne urobiť potrebné manažérske rozhodnutia.

Čo sme v analýze zjednodušili?

Z dôvodu zrozumiteľnejšej interpretácie uvažujeme s jednoduchou reprodukciou a nezapočítavame vedľajší produkt chovu HD (maštalný hnoj, hodnotu narodeného teľaťa) a vyradovanie jednotlivých kategórií počas odchovu. Tiež sme nezohľadnili žiadne typy podpôr. Sme toho názoru, že realizácia komodít (v prvom rade mlieka, čiastočne jatočných kráv) by mala pokryť výrobné náklady. Podpory by mali predstavovať zdroj financií na investície. Ináč bude veľmi zložité zlepšiť našu konkurencieschopnosť v tomto odvetví ŽV. Pre jednoduchosť sme do výpočtu nezaradili ani príjmy z predaja jatočných a plemenných jalovic, jatočných

a plemenných býkov a teliat. I z toho dôvodu, že väčšina týchto kategórií sa realizuje so stratou (jatočné jalovice, výkrmové býky), resp. nulovou rentabilitou (plemenné jalovice, často i telatá). Ziskový je len odchov plemenných býkov, ktorému sa venuje málo chovateľov. Títo si môžu výpočet o danú kategóriu rozšíriť. Ostatné kategórie môžu zohľadniť tí, ktorí ich dokážu presne definovať a efektívne realizovať.

Aké sú náklady na chov dojnice počas jej života?

Samozrejme, závisí to od chovateľa a produkčných podmienok, v ktorých hospodári. Tu metodicky postupujeme tak, že sme náklady na chov dojnice počas jej života rozdelili na obdobie jej odchovu (telatá, jalovice, vysokoteľné jalovice) a chovu od otelenia po vyradenie. Jednotlivé ekonomicko-plemenárske parametre, s ktorými uvažujeme v ďalších prepočtoch, uvádzame v tabuľke 1. Vek pri 1. otelení predstavuje priemernú hodnotu dojnice daného plemena v rámci kontroly úžitkovosti. Z údajov, uvedených v tabuľke vidíme, že medzi porovnávanými plemenami existujú veľké rozdiely ako vo veku pri 1. otelení a vyradení z chovu, tak i v nákladoch na kŕmny deň jednotlivých kategórií. Celkové náklady na chov dojnice sú závislé od počtu kŕmnych dní a nákladov na kŕmny deň. Najvyššie náklady na kŕmny deň sme zistili pri holštajnských zvieratách (priemer za odchov a chov dojnice 4,17 eur). Napriek tomu sú celkové náklady na chov dojníc tohto plemena do vyradenia najnižšie (6 840 eur). Táto skutočnosť súvisí s najkratšou dobou odchovu, ale i krátkym produkčným obdobím holštajnských dojníc (vyhodnotené laktácie). Pinzgauské dojnice, vzhľadom na vysoký vek pri 1. otelení a dlhú produkčnú dobu, zaznamenávajú najvyššie celkové náklady.

Vykrývajú tržby za mlieko a jatočné kravy vzniknuté náklady?

Musíme konštatovať, že ani pri jednom z hodnotených plemien tržby nepokrývajú celkové náklady. Ekonomická strata z chovu závisí predovšetkým od ceny mlieka. Pri cene 0,33 eur za kg, ku ktorej by sme sa radi priblížili, je napr. pri holštajnskom plemene rozdiel medzi celoživotnými nákladmi na chov dojnice a tržbami z jej chovu vyše tisíc eur. Pri kombinovaných plemenách je ešte vyšší. Pri cene mlieka 0,26 eur sa pri plemene H strata zdvojnásobuje. Hlavným dôvodom je nízka celoživotná úžitkovosť. Hraničnú mliekovú úžitkovosť, potrebnú na krytie celkových nákladov, uvádzame v tabuľke 3. Požadovaná celoživotná úžitkovosť opäť významnou mierou závisí od realizačnej ceny mlieka. Zvyšovanie celoživotnej úžitkovosti len rastom dĺžky produkčného života dojníc problém nerieši. Takto totiž vznikajú ďalšie náklady na kŕmne dni dojníc. Za rozhodujúce pokladáme zvyšovanie produkcie v prepočte na deň života dojnice. Táto by pri súčasnej cene

mlieka 0,26 eur mala dosiahnuť pri holštajnskom plemene viac než 15 kg, pri kombinovaných plemenách nad 13 kg. I pri cene mlieka 0,33 eur musí prekročiť 10 kg, čo pri našich dojniciach nedosahujeme (tab. 3).

Záver - dlhovské dojnice s vysokou dennou produkciou

V súčasnej situácii nízkych cien mlieka je zložitá definovať odporúčania chovateľom. Znižovanie úžitkovosti, ako si to mnohí nesprávne vysvetľujú, však nie je riešením krízy. Značný podiel nákladov na kŕmny deň totiž tvoria fixné náklady. Takisto variabilné náklady majú svoju hranicu pre znižovanie. Keďže hlavnú časť z nich tvoria krmivá, ich kvalita (myslíme objemové) a produkčná účinnosť je rozhodujúca. Optimalizovať (skrátiť) je potrebné vek pri 1. otelení. Chovať dojnicu, ktorá denne produkuje výrazne menej, ako stojí jej chov, sa s výnimkou geneticky cenných zvierat neoplatí. Pri nami uvažovaných nákladoch a cene mlieka 0,33 eur za kg nám vyšla potrebná ročná úžitkovosť na dosiahnutie celkovej rentability približne 8 500 kg pri holštajnskom, 6 900 kg pri slovenskom strakatom a 6 100 kg pri pinzgauskom plemene. Holštajnské a slovenské strakaté plemená takýto genetický potenciál majú. Pinzgauské plemeno, šľachtené a chované v náročných horských podmienkach, ho zatiaľ nedosahuje. Pre jeho záchranu je potrebná podpora. Samozrejme, efektívny môže byť aj extenzívny chov. Vtedy nie je nutná až tak vysoká úžitkovosť. Musia však byť výrazne nižšie náklady na kŕmny deň a tiež lepšia realizácia komodít.

s. 22,24 a 25, titulok 70 – 80z., perex 420 zn., text 6280 zn. (cca. 120 riadkov)

Tab. 1 Náklady na chov dojnice do vyradenia v závislosti od nákladov na krmný deň, veku pri 1. otelení a vyradení podľa plemien

Kategória	Náklady na krmný deň (€)			Počet krmných dní		
	H	S	P	H	S	P
Vek pri 1. otelení (dni)	-	-	-	819	945	1.007
Vek pri vyradení (dni)	-	-	-	1 640	2 160	2 689
Teľatá do 6 mesiacov (€)	2,14	1,99	2,05	180	180	180
Jalovice (€)	1,75	1,63	1,49	530	645	730
Vysokoteľné jalovice (€)	2,43	2,35	2,30	90	90	90
Dojnice (€)	6,32	5,34	4,84	840	1 245	1 689
Spolu na kravu (€)	-	-	-	1 640	2 160	2 689

H - holštajnské plemeno, S - slovenské strakaté, P - slovenské pinzgauské

Tab. 2 Príjmy z produkcie mlieka a predaja jatočných dojníc v závislosti od celoživotnej produkcie a ceny mlieka

Kategória	Plemeno		
	H	S	P

s. 22,24 a 25, titulok 70 – 80z., perex 420 zn., text 6280 zn. (cca. 120 riadkov)

Celoživotná produkcia mlieka (kg) – rok 2009	16 234	14 383	16 227
Príjmy za mlieko (cena 0,33 €/kg) (€)	5 357	4 746	5 355
Príjmy za mlieko (cena 0,26 €/kg) (€)	4 221	3 740	4 219
Príjmy z predaja jatočnej dojnice (€)	420	480	430
Spolu príjmy pri cene mlieka 0,33 €/kg (€)	5 777	5 226	5 785
Spolu príjmy pri cene mlieka 0,26 €/kg (€)	4 641	4 220	4 649

Tab. 3 Celoživotná úžitkovosť a priemerná produkcia mlieka na deň života dojnice a ich požadovaná hodnota pri terajších nákladoch pre dosiahnutie nulovej rentability

Kategória	Plemeno		
	H	S	P
Súčasná priemerná celoživotná úžitkovosť (kg)	16 234	14 383	16 227
Požadovaná celoživotná úžitkovosť pri cene mlieka 0,33 €/kg (kg)	19 455	23 606	28 512
Požadovaná celoživotná úžitkovosť pri cene mlieka	24 692	29 962	36 188

s. 22,24 a 25, titulok 70 – 80z., perex 420 zn., text 6280 zn. (cca. 120 riadkov)

0,26 €/kg (kg)			
Súčasná produkcia mlieka/deň života (kg)	9,90	6,70	6,03
Požadovaná produkcia mlieka/deň života pri cene 0,33 €/kg (kg)	11,86	10,93	10,60
Požadovaná produkcia mlieka/deň života pri cene 0,26 €/kg (kg)	15,06	13,87	13,46